

Deksametazon

INFORMACIJA ZA OBOLJELE OD MULTIPLOG MIJELOMA

Uvod

Ovaj je tekst napisan prije svega za oboljele od multiplog mijeloma, njihove obitelji i prijatelje te pruža informacije o lijeku deksametazonu, koji se koristi u liječenju multiplog mijeloma.

Cilj ovog teksta je:

- informirati vas o deksametazonu,
- odgovoriti na neka vaša pitanja vezana uz deksametazon,
- pomoći vam pri donošenju odluke o mogućnostima liječenja koje su vam na raspolaganju.

Udruga **Mijelom CRO** želi vam pružiti informacije o svim raspoloživim terapijama i lijekovima koji se koriste u liječenju multiplog mijeloma.

Tekstove i priručnike dobili smo od *Myeloma UK* i potom ih prilagodili našem zdravstvenom sustavu.

Opće informacije o multiplom mijelomu i životu s njim potražite u Priručniku o multiplom mijelomu. Besplatni primjerak možete zatražiti na telefon **01 550 98 05**. Podaci se mogu preuzeti i s internetske stranice **www.mijelom.hr**.

Odricanje od dogovornosti

Podaci iz ovog priručnika ne smiju zamijeniti savjete vašega medicinskog tima kojemu se trebate obratiti s pitanjima vezanima uz vašu osobnu situaciju.

Zahvaljujemo udruzi *Myeloma UK* koja nam je ustupila prava da ovaj tekst prevedemo na hrvatski jezik i objavimo.

Također zahvaljujemo doc. dr. sc. Duški Petranović iz KBC Rijeka koja je tekst prilagodila našim uvjetima.

Za razgovor i pitanja u vezi s bilo kojim aspektom multiplog mijeloma, nazovite broj 01 550 9805.

Što je deksametazon?

Deksametazon je sintetički steroid koji zamjenjuje prirodni hormon proizveden u tijelu.

Više je raznih vrsta steroida, a oni koji se koriste u liječenju multiplog mijeloma – deksametazon i prednizon – zovu se **glukokortikoidi**.

Kako deksametazon djeluje u liječenju multiplog mijeloma?

Deksametazon se koristi za liječenje multiplog mijeloma zbog svoje sposobnosti da usmrćuje stanice mijeloma.

Također je koristan u zaustavljanju imunološki uvjetovanih upalnih procesa i sprečava oslobađanje mnogih posrednika upale. Smanjuje infiltraciju leukocita na mjestima upale ili tumora te na taj način ublažava pritisak i bol u područjima zahvaćenim multiplim mijelomom.

Kako se deksametazon uzima?

Deksametazon se najčešće daje intravenozno, često u kombinaciji s drugim oblicima terapije (npr. talidomidom i ciklofosfamidom), ali se može davati i u obliku tableta. To je osobito pogodno u situaciji kad je došlo do oštećenja krvnih žila ili kad samo zbog primjene deksametazona morate dolaziti u bolnicu. Razgovarajte o tome sa svojim liječnikom jer se lijek u istoj dozi može dobiti i oralno (veće tablete od 20 i 40 mg).

Tablete deksametazona treba progutati čitave zajedno s hranom ili mlijekom kako bi se zaštitila želučana stjenka. Obično će vam se uz deksametazon prepisati i lijek za prevenciju iritacije želuca. Deksametazon je najbolje uzimati ujutro, jer uzme li se u večernjim satima, može uzrokovati nesanicu.

Deksametazon se najčešće ne primjenjuje sam kao monoterapija, već u kombinaciji s drugim lijekovima koji zajedno poboljšavaju učinkovitost terapije. Tako su u primjeni različiti protokoli liječenja, kao npr CTD (ciklofosfamid, talidomid i deksametazon) ili CyBorDex (ciklofosfamid, bortezomib i dexametazon) i dr. U svim tim protokolima deksametazon se ne daje svaki dan. Na primjer, u CTD kombinaciji (ciklofosfamid, talidomid i deksametazon) daje se od prvog do četvrtog i od dvanaestog do petnaestog dana u ciklusu liječenja od tri tjedna; ili od prvog do četvrtog i od petnaestog do osamnaestog dana u ciklusu liječenja od četiri tjedna. U nekim slučajevima upotreba deksametazona može se smanjiti tako da se koristi od prvog do četvrtog dana nakon prva tri ciklusa liječenja.

Doza i način primjene deksametazona može varirati od pacijenta do pacijenta, ovisno o izabranom protokolu liječenja, prirodni i stadiju mijeloma, nuspojavama i načinu na koji mijelom reagira na liječenje. Obično je početna doza za mlađe i/ili pacijente bolje fizičke kondicije 40 mg na dan (kroz 4 dana), ali se za starije i/ili pacijente lošije fizičke kondicije početna doza može prepoloviti ili se ona može prilagoditi.

Koje su moguće nuspojave pri uzimanju deksametazona?

Deksametazon ima određeni broj mogućih nuspojava od kojih neke ovise o dozi, tako da se izraženije nuspojave povezuju uz uzimanje viših doza.

Nuspojave se uvelike razlikuju od pacijenta do pacijenta, ali su većinom prolazne i obično nestanu kada se smanje doze deksametazona ili kada se liječenje prekine.

Najučestalije nuspojave su:

Bol u želucu ili probavne smetnje

Deksametazon može oštetiti ili iritirati stjenku želuca i ponekad uzrokovati ulkuse želuca ili dvanaesnika (čireve). Vjerojatno ćete dobiti antacid ili druge slične lijekove (lijek za smanjenje kiselosti želučanog soka, kao npr. lansoprazol, omeprazol) kako bi se spriječili želučani problemi. Osjetite li bol u području želuca, povraćate li krv ili primjetite crnu stolicu, odmah o tome obavijestite liječnika ili medicinsku sestru.

Promjene raspoloženja i kognitivnih funkcija

Deksametazon može uzrokovati promjene raspoloženja, tjeskobu, strahove i iritabilnost, što je izraženije kada se uzimaju više doze i kad se izmjenjuju razdoblja sa i bez deksametazona. Ponekad je vrlo izražena uznemirenost, koja može nalikovati psihozi i zahtijevati psihijatrijsku intervenciju.

Deksametazon također može utjecati na rasuđivanje, mišljenje, vještine donošenja odluka, memoriju, orijentaciju u prostoru, brzinu reagiranja i sl. Uočite li da vam je otežano rasuđivanje ili imate neke druge kognitivne ili motoričke smetnje, razmislite o tome je li sigurno voziti, raditi neke preciznije poslove ili donositi važne odluke dok uzimate deksametazon. Obavijestite obitelj i prijatelje o takvim nuspojavama jer će oni na taj način lakše shvatiti moguće promjene vašeg ponašanja pri uzimanju deksametazona i moći će vam pružiti podršku tijekom liječenja.

Nesanica

Nesanica ili problem sa spavanjem tijekom noći česta je nuspojava deksametazona. Može se ublažiti tako da se deksametazon uzima ujutro. Najbolje vrijeme za uzimanje deksametazona može se znatno razlikovati od pacijenta do pacijenta i metodom pokušaja i pogrešaka doći ćete do vremena koje vama najbolje odgovara.

Zadržavanje tekućine

Deksametazon može uzrokovati prekomjerno nakupljanje tekućine u tijelu (edem), najčešće na licu, rukama i stopalima. Tekućina se također može sakupljati oko trbuha, što može izazvati osjećaj nadutosti. Ponekad se voda može nakupljati u prsištu ili plućima i dovoditi do teškog disanja.

Vaš liječnik će s vama porazgovarati o sprečavanju i liječenju ove nuspojave, što će obično značiti uzimanje diuretika, koji će pomoći u odstranjivanju suvišne tekućine.

Povišena razina šećera u krvi

Deksametazon može povisiti razinu šećera u krvi. Ako ste dijabetičar, trebat ćete češće pratiti razine šećera u krvi te, po potrebi, prilagoditi doze inzulina i drugih lijekova kako biste dobro regulirali dijabetes.

Razina šećera u krvi može se privremeno povisiti i kod pacijenata koji ne boluju od dijabetesa pa će se zbog toga njegova razina u krvi pratiti svaki put kad budete na pregledu. Razina šećera se obično vrati u normalu nakon prestanka uzimanja deksametazona.

Povećani rizik od infekcije

Kada se uzima u velikim dozama ili duže vremena, deksametazon može zakočiti imunološki sustav, što može dovesti do povećanog rizika od bakterijskih, gljivičnih i virusnih infekcija ili pogoršati postojeću infekciju. Primijetite li bilo kakve znakove infekcije, kao što su visoka temperatura, produktivni kašalj, bol pri mokrenju i bilo kakvo natečeno ili upaljeno područje, o tome što prije obavijestite liječnika.

Pojačan apetit

Može vam se dogoditi da za vrijeme uzimanja deksametazona imate pojačan apetit. Imate li problem s viškom kilograma, posjetite bolničkog dijetetičara.

Slabost mišića

Deksametazon može uzrokovati slabost mišića, posebno pri dužem uzimanju. Neposredno nakon prestanka uzimanja deksametazona može doći do grčenja mišića. Smatra se da su ovi učinci uzrokovani promjenama razine kalija.